



**Inge Lehmann (1888 - 1993)**  
Statsgeodæt.

IL voksede op i Kbh. Moderens slægt kom fra Slagelse; fremtrædende i denne del af familien var mosteren Signe Tørsleff, der var skoleinspektør og ikke mindst dennes datter, den senere minister Lis Groes. Faderen stammede fra en velkonsolideret københavnerslægt, der bl.a. talte politikeren Orla L. Selv skrev faderen sig ind i universitetshistorien, da han 1886 indførte det eksperimentalpsykologiske studium. 1906 blev IL student fra H. Adlers Fællesskole, det senere Sortedam Gymnasium, hvor drenge og piger blev undervist sammen; begge køn spillede fodbold og

lærte at sy. Ingen forskel mellem drengenes og pigernes intellekt blev anerkendt, en kendsgerning der gav nogle skuffelser senere i livet, da jeg måtte indse, at dette ikke var den gængse opfattelse, har IL kommenteret. Efter sin studentereksamen læste hun matematik på Kbh.s Universitet og havde undervejs et ophold i England i 1911 på Newnham College, Cambridge. Her var atmosfæren mere puritansk, end hun var vant til; det var således forbudt de kvindelige studerende at modtage eller aflægge besøg hos en ung mand, uden at en chaperone var til stede. Fra 1912 arbejdede hun i en årrække som beregner i Forsikringsselskabet Danmark, inden hun 1918 genoptog sit studium på Kbh.s Universitet. 1920 tog hun eksamen som cand.mag. med hovedfag i matematik og efter endnu et studieophold, denne gang i Hamburg 1922, var hun 1923-26 assistent ved universitetets forsikringsmatematiske laboratorium.

IL var på daværende tidspunkt dårligt nok bekendt med seismologien, geofysikkens lære om jordskælv og jordens indre opbygning, der skulle blive det fag, inden for hvilket hun for alvor kom til at markere sig. I 1925, mens hun endnu var ansat på universitetet, blev hun ikke desto mindre assistent i Den danske Gradmåling på opfordring af lederen professor N.E. Nørlund, der planlagde at etablere seismiske stationer i Kbh. og på Grønland. Hun medvirkede ved opstillingen af seismograferne i Kbh. og satte sig ind i sit nye fag, bl.a. via studieophold på de seismiske stationer i Darmstadt og Strasbourg i 1927. Geodæsi var dengang et ungt universitetsfag, og da hun 1928 tog sin magisterkonferens heri, var det ikke blot som den første kvinde i Danmark, men som en af de første herhjemme i det hele taget. Samme år omdannedes Den danske Gradmåling til Geodætisk Institut, hvor hun straks blev chef for den seismiske afdeling og udnævnt til statsgeodæt. Hun overvågede derefter driften af de seismiske stationer i Kbh., Ivigtut og Ittoqqortoormiit (Scoresbysund) og stod for tydingen af de seismiske registreringer.

Trods sin sene tilgang til faget viste IL sig snart som en både ivrig og omhyggeligt arbejdende seismolog. Hun havde en meget kritisk og selvstændig tankegang, formåede at skære igennem udenomsværkerne ind til problemets kerne og evnede at udarbejde alternative, frugtbare hypoteser. Hendes primære videnskabelige interesse gjaldt de metodiske spørgsmål om, hvordan ny geofysisk viden om jordens indre kan udledes af seismografernes optegnelser. 1936 publicerede hun sin skelsættende afhandling *P*, der udkom i tidsskriftet *Publications du Bureau Central Seismologique International*. Her argumenterede hun for, at der inderst i jordens ellers flydende midte var en lille, fast indre kerne. På det tidspunkt var det den almindelige antagelse blandt geofysikere, at jordens midte var flydende helt igennem, men ILs artikel påviste, at nogle bestemte rystesignaler,

observeret i forbindelse med et jordskælv i New Zealand i 1929, kun kunne forklares, hvis man antog en fast indre kerne. I de år, der er gået siden, har den ene undersøgelse efter den anden bekræftet hendes hypotese, og det er blevet foreslået, at overfladen af den indre kerne kaldes Lehmann-diskontinuiteten efter hende. IL beskæftigede sig også med andre emner såsom seismisk uro og lokale jordskælv, og hun skrev artikler om nogle af de få jordskælv, der kunne mærkes i Danmark, bl.a. *Danske Jordskælv*, 1956, der omtalte alle jordskælv i landet siden 1073.

IL nød international anseelse, også i sin egen tid. Hun deltog i mange møder i International Seismological Association, var indvalgt i eksekutivkomitéen i tre perioder og var foreningens vicepræsident 1963-67. Hun var ivrig for at udbrede viden om sit fag, og 1936 var hun medstifter af Dansk Geofysisk Forening, hvor hun var formand 1941-44. Efter at IL havde ladet sig pensionere fra sin stilling på Geodætisk Institut i 1953, begyndte en ny frugtbar periode, der medførte en lang række afhandlinger; af hendes 58 publikationer er over halvdelen således fra tiden efter pensioneringen. Hun aflagde i denne tid gentagne besøg i USA og Canada, hvor hun fik mulighed for at bearbejde signaler fra underjordiske kernesprængninger og for at lade beregninger udføre på de nyudviklede elektroniske regnemaskiner. Disse undersøgelser brugte hun bl.a. til at udforske jordens kappe, dvs. midterstykket mellem kernen og jordskorpen, og hun opstillede sin egen model for jordkappens struktur.

Som noget helt usædvanligt modtog IL Tagea Brandts Rejselegat to gange, i 1938 og igen i 1967. Hun foretrak at gemme sin person bag sin forskning, og det kan måske have været medvirkende til, at de videnskabelige hædersbevisninger kom lidt sent i hendes liv og karriere. Så fulgte de til gengæld også på stribe: 1957 udnævntes hun til Associate of The Royal Astronomical Society i London, 1959 til Honorary Fellow Royal Society Edinburgh, og 1969 blev hun optaget som Foreign Member of the Royal Society i London. Hun blev tildelt æresdoktorgraden ved Columbia University, New York i 1964, og fire år efter hædrede Kbh.s Universitet hende med den samme titel. Endvidere modtog hun bl.a. Harry Oscar Wood Award in Seismology 1960, Deutsche Geophysikalische Gesellschafts Emil Wiechert medalje 1964, Videnskabernes Selskabs guldmedalje 1965 og Seismological Society of America's medalje 1978. I 1996 stiftede American Geophysical Union The Inge Lehmann Medal, og en seismisk målestation på Grønland er opkaldt efter hende. Selv oprettede hun et legat, som bestyres af Videnskabernes Selskab. Det tildeles skiftevis en forsker inden for geofysikken og psykologien og blev første gang uddelt 1984. IL, der i sin ungdom havde været svagelig, blev meget gammel og fortsatte højt op i årene med at arbejde. Hendes sidste artikel *Seismology in the Days of Old*, trykt i EOS, blev publiceret 1987, det år, hun fyldte 99. Knap seks år efter døde hun, næsten 105 år gammel.